

סימן ל"ג

כתיבת הגט במחובר (כא ע"ב)**א. ביאור טעם הפסול בגט מחובר**

שנינו בפרק שני דגיטין (כא ע"ב):

אין כותבין במחובר לקרקע. כתבו במחובר, תלשו וחתמו ונתנו לה – כשר; רבי יהודה פוסל, עד שתהא כתיבתו וחתמתו בתלוש.

ובגמרא (שם) מבואר, שאף חכמים לא הכשירו במקרה שכתב את כל הגט במחובר, אלא התירו רק באופן ששייר את מקום התורף וכתבו לאחר התלישה, או שכתב את התורף במחובר ללא חתימה, וחתם לאחר שתלש (שתי לשונות בגמרא¹).

ובטעם הפסול לכתוב את הגט במחובר, מבואר לעיל בגמ' (בתחילת העמוד):

אמר קרא: "וכתב... ונתן לה"² (דברים כד, א) – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה, קציצה, ונתינה.

הריטב"א (ד"ה "אין כותבין") מביא מדברי הירושלמי (גיטין פ"ב ה"ג), שמפרש שהילפותא היא מדכתיב "ספר כריתות" – מה ספר שהוא תלוש, אף כל שהוא תלוש. ע"כ.

ומעיר הריטב"א שהגמ' דידן חולקת על זה, שהרי מבואר שהמילה "ספר נצרכת ללימוד אחר:

ונראה דלפום גמרא דילן אינו משום האי טעמא, דהא אמרינן בגמרא (כאן) ד"ספר" לרבנן ל'ספירת דברים' איצטריך. ועוד, דלפום ההוא טעמא בעלה של עציץ נקוב לכו"ע אסור דדינו כמחובר בכל מקום ואלו הכא בגמרא דילן שרי בעלה של עציץ נקוב, ורבא דאסר ע"כ לא אסר אלא משום גזרה שמא יקטום אבל מדינא לא.

¹ ונפסק כלישנא קמא. עי' רמב"ם פ"א מהל' גירושין ה"ז, שו"ע אה"ע סי' קכד סע"ה.

² כבר העירו שצריך לומר "ונתן בידה", שזה הוא לשון הפסוק.

ולכן מבאר הריטב"א, שהבבלי לומד דין זה מהכתוב "ונתן בידה"³, וא"א לתת את הגט לתוך ידה אלא אם כן הוא תלוש.

ונראה, דלפום גמרא דילן טעמא משום דכתיב "ונתן בידה"... משום דבעינן לקיומיה קרא כפטיה... ואי אפשר אלא בתלוש, שאי אפשר לתת דבר מחובר בידו של חבירו ממש אלא א"כ קוצצו...

ב. מחלוקת הראשונים בגדר 'מחוסר קציצה'

נחלקו הראשונים מהו גדר "קציצה מן המחובר", ומצינו שתי שיטות בדבר:

- **שיטת רשב"ם** (הוב"ד בתוס' ד"ה "יצא זה"): "מחוסר קציצה" היינו דווקא בבעלי חיים או בדבר המחובר לקרקע, דהיינו שעוקר דבר מגידולו. אך אם כותב את הגט על נייר גדול ואח"כ חותך אותו – כשר⁴.
- **שיטת בה"ג, ר"ת ועוד** (ג"ז בתוס' שם): "מחוסר קציצה" היינו בכל מקרה שיש קציצה אחר הכתיבה, אף אם אינו עוקר דבר מגידולו. ולכן אם כתב על נייר גדול וחתכו – הגט פסול⁵.

והוכחת ר"ת לשיטתו, מדברי הגמרא בהמשך, כדברי התוספות:

וכן רבנו תם היה מחמיר, מדקאמר בסמוך: "כתבו על חרס של עציץ נקוב – כשר, דשקיל ליה ויהיב לה ניהליה". והא דלא פליג עלה רבא משום דליכא למיגזר שמא ישבור העציץ, דאין דרך לשוברו, כמו בקרן של פרה דלא גזרינן שמא יקצץ דאין דרך ליקצץ. ודוקא בעלה גזרינן שמא יקטום. ולא דוקא נקט עלה של עציץ נקוב, דהוא הדין כשאינו נקוב, אלא משום רבותא דאביי נקטיה, דאפילו בנקוב מכשיר.

אמנם יש להקשות, שהרי לפי ר"ת כל קציצה פוסלת, וא"כ מדוע כשר בקטום, הרי סוף-סוף מחובר לעציץ (אע"פ שאינו נקוב) והוי "מחוסר קציצה"?

ויש לומר, דמ"מ אין כאן "מעשה קציצה" משמעותי, אלא כשעוקר מן הקרקע. והגם שלענין שבת חייב – שם הנידון שונה, שמדרבנן נאסרה כל תלישה שהיא, ואפילו מעציץ שאינו נקוב (עי' שו"ע או"ח סי' שלו סע"ח ובמ"ב שם סקמ"ג).

³ ומדבריו ברור שהוא גרס "ונתן בידה" ולא "לה".

⁴ וע"ש בתוס', שרשב"ם הוכיח זאת ממחלוקת אביי ורבא לקמן בסוף העמוד.

⁵ ודחו את ראיית רשב"ם לשיטתו. ואמנם בסוף דבריהם כתבו התוס' שר"ת מודה במקרה שחותך מעט מסביב לקלף כדי לייפותו, שאין זה נקרא "מחוסר קציצה".

ג. סתירה בשיטת רש"י

בסוף העמוד, נחלקו אב"י ורבא במקרה שכתב את הגט על עלה של עציץ נקוב – האם הגט כשר:

כתבו על חרס של עציץ נקוב – כשר, דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה. על עלה של עציץ נקוב – אב"י אמר: כשר, ורבא אמר: פסול. אב"י אמר כשר, דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה; רבא אמר פסול, גזרה שמא יקטום.

ופירש רש"י:

דשקיל ליה – לכוליה עציץ, ואין כאן מחוסר קציצה. ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה החתיכה והוא ליה קציצה, דלא מפסיד ליה לעציץ.

משמע, שאע"פ שכאן באופן מיוחד לא חוששים שמא ישבור, כי אין חשש שיפסיד את החרס, מכל מקום לו יצויר שישבור את החרס ויתן לה את החתיכה – הגט פסול. וא"כ מוכח שרש"י סובר כשיטת בה"ג ור"ת, שאף כאשר קוצץ דבר שאינו יונק מהקרקע, כמו חתיכת חרס מעציץ – חשיב "מחוסר קציצה" ופסול.

ומאידך, לקמן (כב ע"א) פירש את שיטת רבא: "שמא יקטום העלה, והוא קציצה מן המחובר". ומבואר בדבריו שהגט פסול דווקא כאשר לאחר הכתיבה עוקר ממקום גידולו, אך אם היה תלוש – לא היה בכך "מחוסר קציצה" אף אם יחתוך ממנו, וכשיטת רשב"ם.

ודבריו סתרון אהדדי. וכך הקשה הר"ן (י ע"ב מדפי הר"ף, ד"ה "ודאמרינן").

אמנם, אין הוכחה מפורשת מדברי רש"י בעמוד ב', משום שיתכן שרש"י שם רק מבאר את דברי רבא (שמדבר על מקרה כזה), ובאמת אה"נ שגם כשאינו עוקר ממקום גידולו פסול.

הר"ן מיישב סתירה זו בדוחק:

ואפשר שדעתו ז"ל שאם קצץ אפילו דבר תלוש פסול משום מחוסר קציצה, מיהו לא גזרינן שמא יקטום אלא במחובר, לפי שרוב המחוברין אי אפשר להם בלא קטימה... אבל בתלוש לא גזרינן. ומיהו, בחרס של עציץ נקוב איכא למימר דשייך למיגזר דדילמא חייס אזרעים ומתוך כך ישבור החרס, ולפיכך כתב ז"ל דליכא למיחש להכי משום דלא מפסיד ליה לעציץ. ועדיין לא נתברר כל הצורך.

אך גם אם נקבל את תירוצו של הר"ן – יבוא הכתוב השלישי, ממנו ודאי יש סתירה בדברי רש"י.

הרא"ש (פ"ב סי' כא-כב) כותב להדיא, שרש"י סובר כדעת רשב"ם, וז"ל:

פירש רשב"ם, דווקא בהני כגון בעלי חיים ומחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשוב מחוסר קציצה אבל מידי אחרינא לא... וכן כתב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו.

ואם כן, מכאן הוכחה ודאית שרש"י סובר ש"מחוסר קציצה" היינו דווקא כשעוקר דבר מגידולו, וזה בא בסתירה גמורה למה שכתב שאם ישבור את החרס מהעציץ הגט יהיה פסול⁶.

ד. תירוצו של הקה"י

בעל הקהילות **יעקב** (סי' טו) מיישב באופן נפלא את שיטת רש"י:

לדבריו, לדעת רש"י המדד הוא האם יש "שינוי השם" ע"י הקציצה, או לא.

כאשר שובר חתיכת חרס מהעציץ, יש כאן שינוי השם, שכן קודם לשבירה היה שמו "עציץ" (חרס זה היה כלול בתוך העציץ הגדול) ועתה הרי הוא חספא בעלמא, ולכן חשיב "מחוסר קציצה". והוא הדין כאשר כותב על עץ ועוקרו מהקרקע – פסול, מפני שקודם היה נקרא "חי", ועתה "מת".

אך כאשר חותך מתוך נייר גדול – לא נשתנה שמו, ד'קטן וגדול שם הוא, שניהם נקרא "נייר", ולכן כשר. והרי הוא כמבואר.

ה. קושיא על תירוץ הקה"י

אלא, שיש להקשות קושיא חזקה על יסוד זה.

במסכת סוכה (ל ע"א-ע"ב) מסופר:

אמר להו רב הונא להנהו אוונכרי: כי זבניתו אסא (הדס לדי' מינים) מנכרי, לא תגזזו אתון אלא לגזזה אינהו ויהבו לכו. מאי טעמא - סתם נכרים גזלני ארעתא נינהו,

⁶ ועיין קרבן נתנאל אות ט, שיישב שרש"י אינו מקל אלא בקלף גדול שחותכו לאחר כתיבת הגט, אבל בחרס של עציץ פוסל אע"פ שאינו מחובר לקרקע, מפני שאם נתיר יש לחשוש שמא יטעה לכתוב גם על עלה המחובר לעציץ. אבל רשב"ם לא חושש לכך, ומתיר אף לכתוב על עציץ שאינו נקוב ולשבור את החרס. וסיים הקרב"ן וכתב: "גם שיש קצת דוחק, מוטב לסבול הדוחק כדי שלא יהיו דברי רש"י סותרים אהדדי".

וקרקע אינה נגזלת. הלכך, לגזוזה אינהו, כי היכי דליהווי יאוש בעלים בידייהו דידהו, ושינוי הרשות בידייכו.

והגמרא מבררת:

סוף סוף, כי גזו אוונכרי - ליהווי יאוש בעלים בידייהו, ושינוי הרשות בידן! - לא צריכא, בהושענא דאוונכרי גופייהו. - וליקניוה בשינוי מעשה! - קא סבר: לולב אין צריך אגד. ואם תמצוי לומר לולב צריך אגד - שינוי החוזר לברייתו הוא, ושינוי החוזר לברייתו לא שמייה שינוי...

והתוספות שם (ד"ה "שינוי החוזר") הקשו, שהרי ההדס נקצץ מן המחובר, ומדוע לא נחשב הדבר "שינוי מעשה"?

ותירצו בזה"ל:

ומה שנקצץ מן המחובר לא חשיב שינוי מעשה, כיון דלא נשתנה שמו בכך, דמעיקרא אסא והשתא אסא, כדאשכחן בריש הגוזל קמא (ב"ק צו ע"א): "האי דגזל דיקלא מחבריה וקטליה, אע"ג דשדיא לארעא דידה - לא קני. מאי טעמא? דמעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי". ואע"ג דפסק לחיותא, גרע מכחשא דלא הדר או מבהמה והזקינה...

מבואר בדברי התוס', שכאשר קוצץ מן המחובר אין בכך שינוי השם, ולכן אין נחשב הדבר כשינוי מעשה⁷. וקשה, שהרי לפי ביאורו של הקה"י בשיטת רש"י, כאשר כותב את הגט על עלה המחובר לקרקע ואח"כ קוצץ את העלה - הטעם שהגט פסול הוא משום שנשתנה שמו⁸!?

ו. ביאור החילוק בין פסול בגט לקנייני גזילה

ונראה שיש לחלק בין שתי הסוגיות באופן הבא:

"שינוי השם" הוא אחד מהדרכים לקנות את הגזילה. כדי שיהיה קנין, בעיני "שינוי השם" אמיתי, ורק כך הקנין חל. לכן, כל עוד לא היה שינוי ממשי - אין בכך קנין. לענין זה, קציצה מן המחובר אינה נחשב "שינוי השם" ולכן אינה קונה.

אך בכדי לפסול גט הגדר הוא אחר: בגט קבעו חכמים שאם יש "מעשה חשוב" של

⁷ ובביאור דבריהם אפשר להאריך רבות, אך אין כאן מקומו.

⁸ ואף שאפשר לומר בפשטות שרש"י חולק על התוס' בסוכה, עכ"פ, אם נאמר כן, תהיה קשה על רש"י קושיית התוס' מדוע אין בכך שינוי מעשה.

קציצה בין הכתיבה לנתינה – יש חיסרון בקיום גזירת הכתוב "וכתב... ונתן". ובאמת, אין צורך שתהיה הגדרה אמתית של "שינוי השם" כפי שצריך לענין קנייני גזילה. לכן, כאשר קוצץ מן המחובר או חותך את החרס מן העציץ – הגם שאין כאן שינוי השם בדיני קניינים, מ"מ הוי מעשה חשוב המפסיק בין הכתיבה לנתינה⁹.

ואף שבקה"י נקט בלשון "שינוי השם", מ"מ לפי מה שנתבאר צריך לומר שאין כוונתו למושג ה'קנייני' של שינוי השם, אלא להגדרת "מעשה חשוב" המפסיק בין הפעולות שהתורה ציוותה עליהם בגט.

---

⁹ וכשחותך מהנייר הגדול – לדעת רש"י אין כאן כלל מעשה חשוב ולכן הגט כשר (אך הבה"ג וסיעתו יסברו שקציצה כלשהי פוסלת, אפילו אם אינה מעשה חשוב). ולדעת הרשב"ם יש כאן גדר אחר לגמרי, שבכל מקרה שאינו עוקר דבר ממקור גידולו – אין זה נחשב "מחוסר קציצה", וכמו שנתבאר.